

Tezy egzaminacyjne na egzamin licencjacki

ochrona środowiska

studia stacjonarne

1. Populacja i jej wybrane cechy (struktura, dynamika, strategie rozwoju) oraz podstawowe zależności międzypopulacyjne w biocenozie

- Banaszak J., Wiśniewski H., *Podstawy ekologii*, Toruń 2005.
- Stawicka J., Szymczak-Piątek M., Wieczorek J., *Wybrane zagadnienia Ekologiczne*, Warszawa 2006.
- Zimny H., *Ekologia ogólna*, Warszawa 2002.

2. Fitocenoza jako element biocenozy (cechy zbiorowiska roślinnego, metody klasyfikacji roślinności)

- Falińska K., *Ekologia roślin*, Warszawa 2004.
- Wysocki C., Sikorski P., *Fitosocjologia stosowana*, Warszawa 2002.
- Zimny H., *Ekologia ogólna*, Warszawa 2002.

3. Funkcjonowanie ekosystemu (zależności troficzne, piramidy ekologiczne, produkcja pierwotna i wtórna, dekompozycja)

- Banaszak J., Wiśniewski H., *Podstawy ekologii*, Toruń 2005.
- Solomon E., Berg L., Martin D., Ville C., *Biologia*, Warszawa 1996.
- Weiner J., *Życie i ewolucja biosfery*, Warszawa 2003.

4. Dynamika fitocenozy (biocenozy) w ekosystemie (zmiany fluktuacyjne, cykliczne, kierunkowe, degeneracja i regeneracja zbiorowisk, sukcesja ekologiczna, rodzaje sukcesji, koncepcje klimaksu)

- Banaszak J., Wiśniewski H., *Podstawy ekologii*, Toruń 2005.
- Falińska K., *Ekologia roślin*, Warszawa 2004.
- Zimny H., *Ekologia ogólna*, Warszawa 2002.

5. Charakterystyka wybranego ekosystemu [ekosystem leśny (borowy, grądowy, olsowy), ekosystem jeziora, ekosystem torfowiskowy]

- Wysocki C., Sikorski P., *Fitosocjologia stosowana*, Warszawa 2002.
- Lewandowski K., *Krainy jezior w Polsce*, Warszawa 1992.
- Tobolski K., *Przewodnik do oznaczania torfów i osadów jeziornych*, Warszawa 2000.
- Zimny H., *Ekologia ogólna*, Warszawa 2002.

6. Czynniki kształtujące klimat Polski

- Atlas klimatu Polski, Warszawa 2005.
- Bac S., Rojek M., *Meteorologia i klimatologia w inżynierii środowiska*, Wrocław 1999.
- Boryczka J., *Zmiany klimatu Ziemi*, Warszawa 1998.
- Kożuchowski K., *Meteorologia i klimatologia*, Warszawa 2005.
- Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

7. Wpływ albedo na kształtowanie pogody

- Bac S., Rojek M., *Meteorologia i klimatologia w inżynierii środowiska*, Wrocław 1999.
- Kożuchowski K., *Meteorologia i klimatologia*, Warszawa 2005.
- Zasoby internetowe.

8. Stratyfikacja termiczna atmosfery w poszczególnych warstwach

- Bac S., Rojek M., *Meteorologia i klimatologia w inżynierii środowiska*, Wrocław 1999.
- Iribarne J.V., Cho H. R., *Fizyka atmosfery*, Warszawa 1988.
- Kożuchowski K., *Meteorologia i klimatologia*, Warszawa 2005.

9. Elementy meteorologiczne, których obserwacje są prowadzone przez stacje synoptyczne

- Kożuchowski K., *Atmosfera, klimat, ekoklimat*, Warszawa 1998.
- Kożuchowski K., Przybylak R., *Efekt cieplarniany*, Warszawa 1995.
- Szwejkowski Z., *Pogoda, klimat i środowisko*, Olsztyn 2004.

- Zarzycki R., *Aerosfera – źródła zanieczyszczeń, sposoby jej ochrony*, w: *Ekologia i jej związki z różnymi dziedzinami wiedzy*, pod red. A. Kurnatowskiej, Warszawa-Łódź 1997.

10. Procesy przenoszenia i wymiany energii w atmosferze ziemskiej

- Bac S., Rojek M., *Meteorologia i klimatologia w inżynierii środowiska*, Wrocław 1999.
- Kożuchowski K., *Meteorologia i klimatologia*, Warszawa 2005.
- Zasoby internetowe.

11. Rodzaje prądów wstępujących (konwekcyjnych) i sposoby ich kształtowania

- Kożuchowski K., *Meteorologia i klimatologia*, Warszawa 2005.
- Kożuchowski K., *Atmosfera, klimat, ekoklimat*, Warszawa 1998.
- Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.
- Woś A., *Meteorologia dla geografów*, Warszawa 2002.

12. Spór biocentryzmu z antropocentryzmem w etyce środowiskowej

- Bonenberg M. M., *Etyka środowiskowa. Założenia i kierunki*, Kraków 1992.
- Ganowicz-Bącznyk A., *Spór o etykę środowiskową*, Kraków 2009.
- Piątek Z., *Etyka środowiskowa. Nowe spojrzenie na miejsce człowieka w przyrodzie*, Kraków 1998.
- Ślipko T., Zwoliński A., *Rozdroża ekologii*, Kraków 1999.
- Tyburski W., *Etyka środowiskowa – przedmiot, stanowiska i propozycje*, w: Z. Sareło (red.), *Meandry etyki*, EPISTEME 17 (2001), Olecko 2002, s. 131-182.

13. Zalety i wady biocentrycznie zorientowanej etyki środowiskowej

- Bonenberg M. M., *Etyka środowiskowa. Założenia i kierunki*, Kraków 1992.
- Ganowicz-Bącznyk A., *Spór o etykę środowiskową*, Kraków 2009.
- Piątek Z., *Etyka środowiskowa. Nowe spojrzenie na miejsce człowieka w przyrodzie*, Kraków 1998.
- Ślipko T., *Człowiek elementem przyrody ze stanowiska inkluzjonizmu i ekskluzjonizmu*, w: L. Pawłowski, S. Zięba (red.), *Humanizm ekologiczny. Vol. 1*, Lublin 1992, s. 9-17.

- Ślipko T., Zwoliński A., *Rozdroża ekologii*, Kraków 1999.

14. Zagadnienie posiadania wartości wewnętrznej przez przyrodę

- Ganowicz-Bączyk A., *Spór o etykę środowiskową*, Kraków 2009.
- Piątek Z., *Etyka środowiskowa. Nowe spojrzenie na miejsce człowieka w przyrodzie*, Kraków 1998.
- Piątek Z., *Przyroda i wartości*, w: pr. zbior., *Wartość bycia. Władysławowi Stróżewskiemu w darze*, Kraków-Warszawa 1992, s. 159-175.
- Piątek Z., *Wartości i ewolucja*, w: T. Garbińska, M. Zabierowski (red.), *Nauka Filozofia Wartości*, Wrocław 1994, s. 59-70.
- Ślipko T., Zwoliński A., *Rozdroża ekologii*, Kraków 1999.

15. Zasada zrównoważonego rozwoju w świetle etyki środowiskowej

- Ganowicz-Bączyk A., *Spór o etykę środowiskową*, Kraków 2009.
- Michnowski L., *O potrzebie budowy informacyjnych podstaw trwałego rozwoju (sustainable development) polskiej, europejskiej i światowej społeczności*, w: A. Pawłowski (red.), *Filozoficzne i społeczne uwarunkowania zrównoważonego rozwoju*, Lublin 2003.
- Pawłowski A., *Dylematy rozwoju zrównoważonego*, w: A. Pawłowski, M. R. Dudzińska (red.), *Zrównoważony rozwój w polityce i badaniach naukowych*, Zeszyty Naukowe Komitetu PAN „Człowiek i Środowisko” nr 29, Lublin 2001.
- Piątek Z., *Człowiek jako podmiot zrównoważonego rozwoju: konsekwencje filozoficzno-społeczne*, w: A. Papuziński (red.), *Zrównoważony rozwój. Od utopii do praw człowieka*, Bydgoszcz 2005, s. 14-29.

16. Cechy adekwatnej etyki środowiskowej (etyki środowiskowej uwzględniającej zarówno zachowanie złożoności i integralności ekosystemów, jak i naturalne uwarunkowania człowieka)

- Bonenberg M. M., *Człowiek i Ziemia*, Kraków 1999.
- Bonenberg M. M., *Etyka środowiskowa. Założenia i kierunki*, Kraków 1992.
- Ganowicz-Bączyk A., *Spór o etykę środowiskową*, Kraków 2009.
- Piątek Z., *Etyka środowiskowa. Nowe spojrzenie na miejsce człowieka w przyrodzie*, Kraków 1998.
- Ślipko T., Zwoliński A., *Rozdroża ekologii*, Kraków 1999.

- Tyburski W., *Etyka i ekologia*, Toruń 1995.

17. Wyjaśnij istotę Sieci Natura 2000 wraz z Shadow List

- Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku, oraz Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku.
- Makomaska-Juchiewicz M., Tworek S. (red.), *Ekologiczna sieć NATURA 2000 - problem czy szansa*, Kraków 2003.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 Nr 92 poz. 880, z późniejszymi zmianami.

18. Podaj przykłady oraz wyjaśnij różnicę ochrony in situ oraz ex situ

- Głowaciński Z. (red.), *Polska Czerwona Księga Zwierząt*, Kraków 2001.
- Kaźmierczak R., Zarzycki K. (red.), *Polska Czerwona Księga Roślin*, Kraków 2001.
- Simonides E., *Ochrona przyrody*, Warszawa 2007.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 Nr 92 poz. 880, z późniejszymi zmianami.

19. Omów wybraną koncepcję ochrony przyrody

- Radecki W. (red.), *Teoretyczne podstawy prawa ochrony przyrody*, Wrocław 2006.
- Simonides E., *Ochrona przyrody*, Warszawa 2007.
- Wiśniewski J., Gwiazdowicz D., *Ochrona przyrody*, Poznań 2004.

20. Wyjaśnij cel ochrony obszarowej na podstawie wybranego Parku Narodowego

- Simonides E., *Ochrona przyrody*, Warszawa 2007.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 Nr 92 poz. 880, z późniejszymi zmianami.
- monografia wybranego parku narodowego.

21. Wymień filozoficzne i biologiczne podstawy ochrony przyrody

- Grzegorzczak M. (red.), *Mówić o ochronie przyrody: zintegrowana wizja ochrony przyrody: podręcznik dla studentów*, Kraków 2002.
- Grzegorzczak M. (red.), *Integralna ochrona przyrody*, Kraków 2007.
- Dołęga J. M., Czartoszewski J. W., Skowroński A. (red.), *Ochrona środowiska społeczno-przyrodniczego w filozofii i teologii*, Warszawa 2001.
- Pullin A. S., *Biologiczne podstawy ochrony przyrody*. Przekład pod red. Januarego Weinera, Warszawa 2005.

22. Podaj i omów definicję sozologii systemowej

- Dołęga J. M., *Epistemologiczne zagadnienia sozologii*, w: „Studia Teologiczne” 12/1994, s. 323 – 332.
- Dołęga J. M., *Człowiek w zagrożonym środowisku*, Warszawa 1998.
- Dołęga J. M., *Zarys sozologii systemowej*, Warszawa 2005.

23. Destrukcja środowiska – omów zjawisko i podaj kilka przykładów

- Dobrzański G., Dobrzańska B. M., Kiełczewski D., *Ochrona środowiska przyrodniczego*, Białystok 1997.
- Dołęga J. M., *Zarys sozologii systemowej*, Warszawa 2005.
- Mazurski K. R., *Podstawy sozologii. Kompendium wiedzy o niszczeniu i ochronie środowiska*, Wrocław 1998.

24. Omów zanieczyszczenia wód oraz sposoby ich ochrony

- Dołęga J. M., *Zarys sozologii systemowej*, Warszawa 2005.
- Karaczun Z. M., Indeka L. G., *Ochrona środowiska*, Warszawa 1999.
- Napiórkowski K., Palusińska A. (red.), *Agenda 21 : 10 lat po Rio*, Warszawa 2002.

25. Stan, źródła zmian i ochrona biosfery

- Dobrzański G., Dobrzańska B. M., Kiełczewski D., *Ochrona środowiska przyrodniczego*, Białystok 1997.
- Dołęga J. M., *Zarys sozologii systemowej*, Warszawa 2005.

- Mazurski K. R., *Podstawy sozologii. Kompendium wiedzy o niszczeniu i ochronie środowiska*, Wrocław 1998.

26. Antroposfera - pojęcie, stan, zmiany. Relacja antroposfery do fizycznego i biologicznego środowiska życia

- Dobrzański G., Dobrzańska B. M., Kiełczewski D., *Ochrona środowiska przyrodniczego*, Białystok 1997.
- Dołęga J. M., *Zarys sozologii systemowej*, Warszawa 2005.
- Napiórkowski K., Palusińska A. (red.), *Agenda 21 : 10 lat po Rio*, Warszawa 2002.

27. Edukacja ekologiczna – definicja, cele, zadania, metody, formy

- Cichy D, Pałyga E. J., *Edukacja ekologiczna w Polsce*, Warszawa 1995.
- Dołęga J. M., Sandner J., *Świadomość i edukacja ekologiczna*, Warszawa 1998.
- Klimska A., Klimski M., *Edukacja ekologiczna w polskiej szkole*, Olecko 2009.
- Kowalak, *Edukacja ekologiczna w Polsce*, Krosno 2001.

28. Edukacja ekologiczna w szkole - podstawa programowa, międzyprzedmiotowa ekologiczna ścieżka edukacyjna, program

- Frączek A., *Edukacja ekologiczna w gimnazjum: scenariusze zajęć*, Bielsko-Biała 2001.
- Grochala L., *Ochrona środowiska i ekologia: scenariusze zajęć szkoła podstawowa*, Kraków 2004.
- Stefanek-Palonek W., Oparowska B., *Ścieżka ekologiczna, program, odrębne zajęcia dla szkoły podstawowej klas 4-6*, Kraków 2001.

29. Edukacja środowiskowa - działania edukacyjne skierowane do dzieci, młodzieży i dorosłych na przykładzie dwóch wybranych Centrów Edukacji Ekologicznej

- Cichy D., *Edukacja środowiskowa: założenia i rzeczywistość po reformie szkolnej*, Warszawa 2002.
- Cichy D., *Edukacja środowiskowa: prognozy, metody, efekty*, Warszawa 2002.

- Czartoszewski J. W. (red.), *Edukacja ekologiczna na progu XXI wieku : stan, możliwości, programy*, Warszawa 2001.

30. Edukacja ekologiczna w parkach narodowych - terenowa ścieżka edukacyjna, zasady projektowania, wykorzystania materiałów, dydaktyka na ścieżce, na przykładzie dwóch wybranych parków narodowych

- Gess P. L., *Edukacja środowiskowa: przewodnik dla nauczycieli szkół podstawowych przed i po zajęciach w Wigierskim Parku Narodowym*, Krzywe 1996.
- Malinowska W., Szarzyńska A., *Po ścieżkach edukacyjnych Wigierskiego Parku Narodowego*, Krzywe 2004.
- Trapp S., Gross M., Zimmerman R., *Znaki, szlaki i eksponaty przydrożne – łączenie ludzi i miejsc*, UW-SP Foundation Press, INC.

31. Edukacja ekologiczna w przedsiębiorstwie, gminie, powiecie, założenia i praktyka dnia codziennego, na przykładzie wybranego przedsiębiorstwa, gminy, powiatu.

- Grott E., *Zarządzanie środowiskiem*, w: „*Studia Ecologiae et Bioethicae*” nr 3 (2005).
- Grott E., *Edukacja ekologiczna w Gminie Miejskiej Giżycko*, w: „*Studia Ecologiae et Bioethicae*” nr 2 (2004).
- Grott E., *Edukacja ekologiczna w Gminie Suchowola – nasza gmina w Europie*, w: „*Studia Ecologiae et Bioethicae*” nr 1 (2003).

32. Idea zrównoważonego rozwoju w prawie polskim

- Boć J., Samborska-Boć E., *W sprawie pojęcia zrównoważonego rozwoju*, w: Boć J., Samborska-Boć E. (red.), *Ochrona środowiska*, Wrocław 2008.
- Bukowski Z., *Pojęcie zrównoważonego rozwoju w prawie międzynarodowym, unijnym i polskim*, w: Kozłowski S. (red.), *Regionalne strategie rozwoju zrównoważonego*, Białystok 2004.
- Bukowski Z., *Zrównoważony rozwój w systemie prawa*, Toruń 2009.
- Pyć D., *Prawo zrównoważonego rozwoju*, Gdańsk 2006.

33. Prawa człowieka do czystego środowiska

- Karski L., *Prawo człowieka do czystego środowiska*, *Ochrona Środowiska – Przegląd* nr 4/2004.
- Mazur P., *Prawo osobiste do korzystania z wartości środowiska naturalnego*, „Państwo i Prawo” nr 11/1999.
- Sommer J., *Prawo do środowiska*, w: Roman Wieruszewski (red.), *Prawa człowieka. Model prawny*, Wrocław –Warszawa – Kraków 1991.

34. Dostęp do informacji o środowisku

- Ciechanowicz McLean J., Bukowski Z., Rakoczy B., *Prawo ochrony środowiska: komentarz*, Warszawa 2008.
- Górski M. i in., *Prawo ochrony środowiska: komentarz*, Warszawa 2011.
- Jendrośka J. i in., *Dostęp do informacji o środowisku i jego ochronie*, Poznań-Wrocław 2007.
- Lipiński A., *Prawne podstawy ochrony środowiska*, Zakamycze 2007.

35. Zasady prawa ochrony środowiska

- Boć J., Samborska -Boć E., *W sprawie pojęcia zrównoważonego rozwoju*, w: Boć J., Samborska -Boć E. (red.), *Ochrona środowiska*, Wrocław 2008.
- Ciechanowicz McLean J., Bukowski Z., Rakoczy B., *Prawo ochrony środowiska: komentarz*, Warszawa 2008.
- Jendrośka J., Bar M., *Prawo ochrony środowiska. Podręcznik*, Wrocław 2005.

36. Prawo zmian klimatu

- Bukowski Z., *Prawo międzynarodowe a ochrona środowiska*, Toruń 2005.
- Jendrośka J., Bar M., *Prawo ochrony środowiska. Podręcznik*, Wrocław 2005.
- Karski L., *Prawo zmian klimatu – aspekt międzynarodowy, wspólnotowy i krajowy*, w: Jendrośka J., Bar M. (red.), *Wspólnotowe prawo ochrony środowiska i jego implementacja w Polsce. Trzy lata po akcesji*, Wrocław 2008.

37. Wpływ środków transportu na emisję gazów cieplarnianych

- Baczewski K., Kałdoński T., *Paliwa do silników o zapłonie iskrowym*, Warszawa 2005.
- Merkisz J., *Ekologiczne problemy silników spalinowych*, Poznań 1998.

- Sitnik L. J., *Ekopaliwa silnikowe*, Wrocław 2004.

38. Uwarunkowania rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii

- Lewandowski W. M., *Proekologiczne źródła energii odnawialnej*, Warszawa 2007.
- Rogulska M. (red.), *Odnawialne źródła energii jako element rozwoju lokalnego. Przewodnik dla samorządów terytorialnych i inwestorów*, Warszawa 2003.
- Tytko R., *Odnawialne źródła energii – wybrane zagadnienia*, Kraków 2008.

39. Możliwości pozyskiwania energii słonecznej dla wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej

- Tytko R., *Odnawialne źródła energii – wybrane zagadnienia*, Kraków 2008.
- Wiśniewski G., Gołębiowski S. i in., *Kolektory słoneczne*, Warszawa 2006.
- Wójcik W. (red.), *Nowe kierunki wytwarzania i wykorzystania energii. Zrównoważone systemy energetyczne*, Lublin 2005.

40. Ekologiczne ograniczenia rozwoju energetyki wiatrowej

- Chochowski A. (red.), *Techniczne, ekologiczne i ekonomiczne aspekty energetyki odnawialnej*, Warszawa 2001.
- Ciechanowicz W., Szczukowski S. (red.), *Paliwa i energia XXI wieku szansą rozwoju wsi i miast*, Warszawa 2006.
- Lewandowski W. M., *Proekologiczne źródła energii odnawialnej*, Warszawa 2007.

41. Ekologiczne skutki rozwoju upraw energetycznych

- Chochowski A. (red.), *Techniczne, ekologiczne i ekonomiczne aspekty energetyki odnawialnej*, Warszawa 2001.
- Rogulska M. (red.), *Odnawialne źródła energii jako element rozwoju lokalnego. Przewodnik dla samorządów terytorialnych i inwestorów*, Warszawa 2003.
- Wójcik W. (red.), *Nowe kierunki wytwarzania i wykorzystania energii. Zrównoważone systemy energetyczne*, Lublin 2005.

42. Rodzaje, podział i zasady racjonalnego wykorzystania zasobów przyrodniczych

- Bogda A. i in. (red.), *Zasoby naturalne a zrównoważony rozwój*, Wrocław 2010.
- Janowicz E., *Rozwój gospodarczy ekologicznie zrównoważony* (Materiał pomocniczy dla studentów), Słupsk 2000.
- Kozłowski S., *Przyszłość ekorozwoju*, Lublin 2005.
- Reykowski J., Bielicki T. (red.), *Dylematy współczesnej cywilizacji a natura człowieka*, Poznań 1999, s. 12-38.

43. Kryzys ekologiczny – charakterystyka. Bezpośrednie i pośrednie przyczyny kryzysu ekologicznego

- Dołęga J. M., *Koncepcja sozologii systemowej*, Warszawa 2001.
- Łepko Z., *Antropologia kryzysu ekologicznego w świetle współczesnej literatury niemieckiej*, Warszawa 2003.
- Skowroński A., *Filozoficzne i światopoglądowe implikacje kryzysu ekologicznego*, „Studia Ełckie” nr 9 (2007), s. 53-66.
- Skowroński A., *Krótką historia i charakterystyka ekofilozofii*, w: A. Skowroński (red.), *Rozmaitości ekofilozofii*, „Episteme” 57 (2006), Olecko 2006, s. 11-28.
- Wołoszczyk K., *Kryzys ekologiczny w świetle ekofilozofii*, Łódź 1996.
- Żuber M. (red.), *Katastrofy naturalne i cywilizacyjne. Zagrożenia cywilizacyjne początku XXI wieku*, Wrocław 2007.

44. Historia kształtowania się koncepcji „zrównoważonego rozwoju”.

Ważniejsze daty i wydarzenia o charakterze politycznym (międzynarodowym), społecznym i naukowym

- Kozłowski S., *Rozwój zrównoważony w XXI wieku*, Lublin 2001, s. 35-41.
- Pawłowski A., *Zrównoważony rozwój. Idea, filozofia, praktyka*, Lublin 2008.
- Skowroński A., *Panorama cywilizacji zrównoważonego rozwoju*, „Studia Ecologiae et Bioethicae”, nr 4 (2006), s. 243-258.
- Stacewicz J., *Cywilizacyjno kulturowe uwarunkowania ekorozwoju*, w: B. Poskrobko (red.), *Sterowanie ekorozwojem*, t. I, Białystok 1998, s. 106-115.

45. Ustalenia i najważniejsze dokumenty Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro (1992 r.)

- *Dokumenty końcowe Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój”*. Rio de Janeiro, 3-14 czerwca 1992 r., Warszawa 1993.
- Kozłowski S., *Rio – początek ery ekologicznej. Szczyt Ziemi*, Łódź 1993.
- Kozłowski S., *Konferencja „Środowisko i Rozwój” w Brazylii w roku 1992*, „Kosmos” 1993, 42 (1), s. 15-32.
- Skowroński A., *Idea zrównoważonego rozwoju w polskiej polityce ekologicznej*, „Studia Ecologiae et Bioethicae” nr 1(2003), s. 653-681.

46. „Jakość życia” jako kryterium zrównoważonego rozwoju

- Borys T., *Wskaźniki ekorozwoju*, Białystok 1999, s. 63-100.
- Jaros B., *Zagadnienia jakości życia a koncepcja zrównoważonego rozwoju*, w: Brzozowski T., Rogala P. (red.), *Edukacja dla zrównoważonego rozwoju, tom III, Edukacja dla ładu społecznego*, Białystok-Wrocław 2010, s. 109-122.
- Kiełczewski D., *Jakość życia i dobrobyt jako kategoria zrównoważonego rozwoju*, w: D. Kiełczewski (red.), *Od koncepcji zrównoważonego rozwoju do ekonomii zrównoważonego rozwoju*, Białystok 2009, s. 198-211.
- Kościak B., Sławińska M. (red.), *Człowiek a koncepcja zrównoważonego rozwoju*, Lublin 2010.
- Papużyński A. (red.), *Zrównoważony rozwój. Od utopii do praw człowieka*, Bydgoszcz 2007.

47. Procesy i cykle obiegu materii na Ziemi

- Allen P. A., *Procesy kształtujące powierzchnię Ziemi*, Warszawa 2000.
- Mizerski W., *Geologia dynamiczna dla geografów*, Warszawa 2002.
- Stanley Steven M., *Historia Ziemi*, Warszawa 2002.

48. Zmiany środowiska w czwartorzędzie

- Allen P. A., *Procesy kształtujące powierzchnię Ziemi*, Warszawa 2000.
- Klimaszewski M., *Geomorfologia*, Warszawa 2002.
- Stanley Steven M., *Historia Ziemi*, Warszawa 2002.

49. Procesy geologiczne kształtujące powierzchnię Ziemi

- Allen P. A., *Procesy kształtujące powierzchnię Ziemi*, Warszawa 2000.
- Dixon D., *Rzeźba Ziemi*, Warszawa 1992.
- Klimaszewski M., *Geomorfologia*, Warszawa 2002.

50. Fizyka i chemizm Ziemi

- Allen P. A., *Procesy kształtujące powierzchnię Ziemi*, Warszawa 2000.
- Kabata-Pendias A., Pendias H., *Biogeochemia pierwiastków śladowych*, Warszawa 1993.
- Stanley Steven M., *Historia Ziemi*, Warszawa 2002.

51. Nauki o Ziemi w ochronie środowiska

- Allen P. A., *Procesy kształtujące powierzchnię Ziemi*, Warszawa 2000.
- Duxbury A. C., Duxbury A. B., Sverdrup K.A., *Oceany świata*, Warszawa 2002.
- Stanley Steven M., *Historia Ziemi*, Warszawa 2002.

52. Oceanosfera i jej właściwości

- Duxbury A. C., Duxbury A. B., Sverdrup K.A., *Oceany świata*, Warszawa 2002.
- Stanley Steven M., *Historia Ziemi*, Warszawa 2002.
- Trzeciak S., *Meteorologia z oceanografią*, Warszawa 2004.

53. Fizyczne oraz chemiczne właściwości wody

- Chełmicki W., *Woda, zasoby, degradacja, ochrona*, Warszawa 2001.
- Macioszczyk A., *Hydrogeochemia*, Warszawa 2007.
- Pazdro Z., Kozerski B., *Hydrogeologia ogólna*, Warszawa 1990.

54. Procesy hydrologiczne i czynniki je kształtujące

- Duxbury A. C., Duxbury A. B., Sverdrup K.A., *Oceany świata*, Warszawa 2002.
- Stanley Steven M., *Historia Ziemi*, Warszawa 2002.
- Trzeciak S., *Meteorologia z oceanografią*, Warszawa 2004.

55. Bilans wodny i jego zmiany

- Bajkiewicz-Grabowska E., Magnuszewski A., *Przewodnik do ćwiczeń z hydrologii ogólnej*, Warszawa 2002.
- Bajkiewicz-Grabowska E., Mikulski Z., *Hydrologia ogólna*, Warszawa 2006.
- Duxbury A. C., Duxbury A. B., Sverdrup K. A., *Oceany świata*, Warszawa 2002.

56. Problemy degradacji zasobów wodnych

- Chełmicki W., *Woda, zasoby, degradacja, ochrona*, Warszawa 2001.
- Macioszczyk A., *Hydrogeochemia*, Warszawa 2007.
- Pazdro Z., Kozerski B., *Hydrogeologia ogólna*, Warszawa 1990.